

АУДИТИВНІ ВМІННЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ОБ'ЄКТИ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ

Навчання іноземної мови на немовних факультетах вищого навчального закладу передбачає оволодіння студентами мовленнєвою діяльністю з метою спілкування цією мовою в усній та письмовій формах, при цьому метою навчання англійської мови є формування у студентів комунікативної компетенції мінімального рівня розвитку в галузі читання, письма, говоріння, аудіювання.

Мета навчання аудіювання полягає у створенні необхідних умов для розвитку та досягнення рівня сформованості навичок та вмінь здійснювати мовленнєву діяльність в аудіюванні з урахуванням його лінгвокраїнознавчих та соціокультурних особливостей. Перевірка досягнутого рівня сформованості навичок та умінь аудіювання студентів немовних спеціальностей складає мету і зміст контролю цього виду мовленнєвої діяльності в вищому навчальному закладі, тобто тестовий контроль має визначити досягнення студентів в аудіюванні за певний період навчання іноземної мови, а саме перевіряти рівень сформованості аудитивних навичок та вмінь, на опанування яких спрямований процес навчання. Отже, об'єктами тестового контролю володіння аудіюванням студентами виступають навички та вміння, які забезпечують його успішність.

Згідно з вимогами програми (1993), студенти немовних спеціальностей вищого навчального закладу повинні розуміти на слух як при безпосередньому спілкуванні, так і в звукозапису монологічне та діалогічне мовлення на загальні та професійні теми¹. Для того, щоб задовольнити вищезазначені вимоги, студент повинен володіти загальними та специфічними вміннями аудіювання.

Н.В.Єлухіна виділила вісім загальних вмій, необхідних для сприймання на слух повідомлень будь-яких стилів мовлення:

- 1) ділити текст на смислові фрагменти, визначати факти повідомлення;
- 2) встановлювати логічні зв'язки між елементами тексту;
- 3) відокремлювати головне від другорядного та утримувати в пам'яті головне, виділяти смислові віхи, виділяти смисловий центр фрази;
- 4) визначати тему повідомлення;
- 5) виділяти головну думку;
- 6) розуміти повідомлення до кінця без пропусків;
- 7) сприймати мовлення в природному темпі;
- 8) розуміти та втримувати в пам'яті повідомлення, пред'явлене один раз².

Автори виділяють і інші вміння в аудіюванні тексту. Так, І.Л.Бім виділяє наступні окремі уміння аудіювання:

– ігнорувати окремі незнайомі елементи тексту, які не заважають розумінню його в цілому, та випускати несуттєві елементи для розуміння основної інформації тексту;

– передбачати як зміст, так і форму аудіотекстів, які сприймаються.³

С.Л.Захарова та інші відзначають важливість уміння ігнорувати незнайомі слова, які не впливають на розуміння основного змісту тексту⁴. В "Общей методике обучения иностранным языкам" пропонується вміння знаходити опорні слова, які несуть основне семантичне навантаження, а також основні та непрямі орієнтири⁵. Вищезазначені вміння, в основному, повторюють або уточнюють загальні вміння, які виділяє Н.В.Єлухіна.

Специфічними вміннями, необхідними для сприймання на слух мовлення наукового стилю, згідно з Н.В.Балкевич, є:

- 1) уміння виділити найбільш інформативні частини наукових повідомлень;
- 2) уміння висловити свою думку про прослухане повідомлення на

основі минулого досвіду та професійної ерудиції студентів;

3) уміння зрозуміти наукове мовлення різних людей, які мають деякі недоліки у вимові;

4) уміння зрозуміти наукове мовлення при одноразовому прослуховуванні із зоровою невербальною опорою;

5) уміння зрозуміти наукове мовлення при контактному та дистантному пред'явленні тексту.

Крім зазначеного вище, автор виділяє також специфічні уміння для аудіювання мовлення наукового стилю фізико-математичного підстилю:

1) уміння асоціювати вербальну інформацію, що звучить, з візуальною опорою у вигляді схем, графіків, креслень, формул, абревіатур, буквених та цифрових позначок;

2) вміння компенсувати втрати вербальної інформації за допомогою невербальної зорової опори (схемами, графіками та ін.);

3) вміння прогнозувати смисл повідомлення, спираючись на минулий досвід, професійну ерудицію;

4) вміння створити спрямованість думки за назвою, початком повідомлення, спираючись на професійний досвід;

5) вміння виділити нову інформацію, спираючись на свій професійний досвід та знання;

6) вміння перекодувати сприйняті сигнали в більші одиниці, в тому числі, у вигляді умовних математичних позначок⁶.

Проаналізувавши роботи вищезазначених вчених, які займалися проблемою розуміння іншомовного мовлення на слух, ми уточнили аудитивні вміння, які виступають об'єктами тестового контролю аудіювання англійської мови на немовних спеціальностях вищого навчального закладу.

Враховуючи те, що ми розглядаємо лише вміння, спрямовані на переробку смислової інформації, всі вміння, виділені вищезазначеними авторами, можна об'єднати у дві групи: вміння, пов'язані з розумінням інформації мовленнєвого повідомлення (перша група), та вміння, пов'язані

з переосмисленням вилученої інформації (друга група). Кожну групу вмінн складають відповідні макровміння, які, у свою чергу, поділяються на мікровміння⁷. Уміння першої групи пов'язані з вилученням і розумінням фактичної інформації мовленнєвого повідомлення. Таке розуміння мовленнєвого повідомлення складається із сприймання одиничних фактів, встановлення ієрархій, зв'язків між ними, а на цій основі – поєднання одиничних фактів в єдине смислове ціле. Цей процес забезпечується за умови сформованості макровмінн:

1.1. Макровміння визначати частини, окремі елементи мовленнєвого повідомлення. До складу цього макровміння входять мікровміння:

- а) визначати найбільш інформативні частини наукових повідомлень;
- б) членувати повідомлення на смислові частини та визначати смисловий центр фрази;
- в) визначати головну думку повідомлення та кожної з смислових частин, висловлену експліцитно;
- г) визначати істотні факти повідомлення;
- д) визначати факти – деталі, що конкретизують головну думку.

1.2. Макровміння групувати та організовувати вилучену інформацію.

До нього входять мікровміння:

- а) відокремлювати головну інформацію від другорядної;
- б) виділяти нову інформацію, спираючись на професійні знання;
- в) визначати тему повідомлення.

1.3. Макровміння встановлювати смислові зв'язки для простежування логічного розвитку теми повідомлення. Воно включає наступні мікровміння:

- а) встановлювати логічні зв'язки між елементами тексту;
- б) розміщувати факти, події, повідомлення в логічній послідовності.

Вміння другої групи пов'язані з переосмисленням вилученої з мовленнєвого повідомлення інформації. Переосмислення інформації, яку сприймає студент, передбачає його проникнення у підтекст висловлювання, розуміння того, для чого робиться це повідомлення. До другої групи

відносяться наступні макровміння:

2.1. Макровміння інтерпретувати інформацію мовленнєвого повідомлення (розуміти підтекст повідомлення). До цього вміння належать мікровміння:

- а) визначати імпліцитно висловлену головну думку повідомлення;
- б) прогнозувати на смисловому рівні, спираючись як на минулий досвід, так і на професійну ерудицію.

2.2. Макровміння давати оціночну інтерпретацію інформації повідомлення. Складовими мікровміннями даного макровміння є:

- а) узагальнювати, робити висновки на основі фактів повідомлення;
- б) оцінювати повідомлення на основі минулого досвіду та професійної ерудиції з точки зору його інформативної значущості, проблемності, відповідності інтересам студентів.

Всі визначені макро- та мікровміння можуть вважатись об'єктами тестового контролю у навчанні аудіювання студентів немовних спеціальностей вищого навчального закладу.

¹ Типові програми з іноземних мов для неспеціальних факультетів вузів Львівського регіону. – Львів, 1993. – С. 5 – 7.

² Елухина Н.В. Интенсификация обучения аудированию на начальном этапе // Иностр. яз. в школе. – 1986. – № 5. – С. 16

³ Бим И.Л. Методика обучения иностранным языкам как наука и проблемы школьного учебника. – М., 1977. – 288 с.

⁴ Захарова С.Л. Обучение аудированию фабульных текстов на английском языке в 5 – 6 классах общеобразовательной школы: Дис. ...канд. пед. наук. – К., 1993. – 170 с.

⁵ Общая методика обучения иностранным языкам в средней школе/ Под. ред. А.А.Миролюбова и др. – М., 1967. – 503 с.

⁶ Балкевич Н.В. Методика обучения аудированию французской научной речи:

Автореф. дис. ...канд. пед. наук. – М., 1980. – С. 137 – 138.

⁷ Штульман Э.А. Тестирование в системе контроля учебника// Вопросы преподавания иностранных языков в неязыковом ВУЗе: Сб. науч. тр. / МГПИИЯ им. М.Горька. – М., 1977. – Вып. 120. – С.116.

Hughes A. Testing for Language Teachers. – Cambridge: Cambridge University Press, 1989. – P. 134 – 135.